

УДК 339.13.027

Задорожнюк Н.О., к.е.н., доцент

Донець А.С., Щелкунова А.В.

Одеський національний політехнічний університет

ДОСЛІДЖЕННЯ ТА РОЗВИНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СУТНОСТІ ТЕРМІНУ «ІННОВАЦІЯ»

В статті розглянуто теоретичні аспекти поняття «інновація» як однієї з ключових економічних категорій сучасності. Досліджено інноваційні теорії та їх розвиток, розглянуто різні підходи щодо визначення поняття «інновація». На основі проведеного аналізу існуючих наукових підходів запропоновано авторський підхід щодо визначення досліджуваних термінів.

Ключові слова: інновація, інноваційний розвиток, інноваційні теорії.

Zadorozhnyuk N., Donets A., Shchelkunova A.

RESEARCH AND THE DEVELOPMENT OF ECONOMIC ESSENCE OF CONCEPT "INNOVATION"

In the article the theoretical aspects of the concept of «innovation» as one of the key economic categories of modernity. Investigated innovative theories and their development, considers different approaches to the definition of "innovation". Based on the analysis of existing scientific approaches proposed architectural approach to determine the timing investigated.

Keywords: innovation, innovative development, innovative theories.

Задорожнюк Н.А., Донец А.С., Щелкунова А.В.

ИССЛЕДОВАНИЕ И РАЗВИТИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СУЩНОСТИ ТЕРМИНА «ИННОВАЦИЯ»

В статье рассмотрены теоретические аспекты понятия «инновация» как одной из ключевых экономических категорий современности. Исследованы инновационные теории и их развитие, рассмотрены различные подходы к определению понятия «инновация». На основе проведенного анализа существующих научных подходов предложен авторский подход к определению исследуемых терминов.

Ключевые слова: инновация, инновационное развитие, инновационные теории.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. У сучасний період швидкого розвитку продуктивних сил інновації є головною рушійною силою динамічного розвитку суспільного виробництва. Такі поняття, як «інновації», «інноваційні процеси», «інноваційні зміни», міцно закріпилися в поточному лексиконі підприємців як новаторів, які практично реалізують основні прогресивні зміни в економіці через її реформування.

Термін «інновація» одним з перших використав відомий австрійський економіст Й.А. Шумпетер, хоча сутність цього явища розглядали ще його попередники: видатний український економіст М. Туган-Барановський та його ученик і послідовник М. Кондратьєв.

Актуальність напряму дослідження обумовлена тим, що теоретичні аспекти інноваційної діяльності, з одного боку, найбільш обговорювана економічна доктрина сьогодення для більшості країн світу, а з іншого – знаходяться на стадії свого формування та подальшого розвитку.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Питання ролі інновацій в економічній системі та дослідження проблем інноваційного розвитку економіки зайняли одне з провідних місць у наукових працях вітчизняних і зарубіжних учених. Дослідження існуючих теорій інновацій відображено у працях Й. Шумпетера, Б. Твіста, Б. Санто, Ф. Ніксона, К.Р. Галстяна. Сутність категорій «інновації» та «інноваційний розвиток» є предметом дослідження у роботах В.А. Макаренка, Р.А. Фатхудинова, А.М. Мединського, А.Е. Яковлева, О.В. Тарасова та ін. [1-12].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. У роботах вищезазначених вчених проведено огляд теорій інновацій, доведено визначальне значення інноваційної діяльності в системі світової та національних економік. Проте в цих працях наведено різні підходи до виділення інноваційних теорій та розуміння економічної сутності інновацій. Загальноприйнятого визначення терміну «інновація» на даний момент не існує, що загострює проблему розуміння сутності та місця інновацій в економіці й призводить до протиріччя в основних категоріях, які пов'язані зі здійсненням інноваційної діяльності.

Цілі статті. Метою статті є дослідження та розвинення економічної сутності «інновацій».

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Поняття «інновація» вперше з'явилося в дослідженнях культурологів і означало введення деяких елементів однієї культури в іншу. У процесі вдосконалення традиційних укладів життя стали вивчатися закономірності технічних, технологічних, організаційних, економічних та інших інновацій. В даний час особливого значення набуває вивчення інновацій з економічної точки зору.

Й. Шумпетер у праці «Теорія економічного розвитку» (1911 р.) ввів у науковий обіг термін «інновація» уперше розглянув питання нових комбінацій змін у розвитку інновацій, а саме [7]:

- 1) використання нової техніки, технологічних процесів, чи нового ринкового забезпечення виробництва;
- 2) впровадження продукції з новими властивостями;
- 3) використання нового джерела сировини;
- 4) зміни в організації виробництва і його матеріально-технічному забезпеченні;
- 5) поява нових ринків збуту.

Існує багато різних пояснень терміну «інновації», однак вони загально відображають теорію інновацій. У зв'язку з цим доцільно дослідити ключові підходи щодо пояснення терміну «інновація», які наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Дослідження підходів що пояснення терміна «інновація»

Науковий підхід	Сутність поняття інновації
Й. Шумпетер [7]	Зміна з метою впровадження і використання нових видів споживчих товарів, нових виробничих, транспортних засобів, ринків і форм організації в промисловості.
Б. Твісс [9]	Процес передачі наукового або технічного знання «безпосередньо в сферу потреб споживача».
В.А. Макаренко [11]	Вкладення коштів в економіку, що забезпечує зміну поколінь техніки і технології, що є результатом досягнень науково-технічного прогресу.
Продовження таблиці 1	
Науковий підхід	Сутність поняття інновації
Б. Санто [8]	Суспільно-економічний процес, який шляхом практичного використання ідей і винаходів приводить до створення кращих за властивостями

	технологій та виробів.
Р.А. Фатхудінов [4]	Кінцевий результат впровадження нововведення з метою зміни об'єкта управління й одержання економічного, соціального, екологічного, науково-технічного та іншого ефекту.
Закони України «Про наукову і науково-технічну діяльність» та «Про інноваційну діяльність» [13;14]	Новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери.
Відповідно до міжнародних стандартів [4]	Інновація визначається як кінцевий результат інноваційної діяльності, що одержав втілення у вигляді нового або вдосконаленого продукту, впровадженого на ринку, нового або удосконаленого технологічного процесу, використовуваного в практичній діяльності, або в новому підході до соціальних послуг.

Аналіз табл.1 підтверджує наявність декількох підходів до визначення сутності інновації та дозволяє виділити найбільш розповсюджені дві точки зору. Перша – полягає в розумінні інновації як динамічного процесу введення нових виробів, елементів, підходів, принципів замість діючих застарілих. Цієї точки зору дотримуються Б. Твісс, Б. Санто, Ф. Ніксон, К.Р. Галстян та інші. Друга – інновація є статичним результатом творчого процесу у вигляді нової продукції (техніки), технології, методу тощо. Прихильниками цього підходу є такі вчені, як Р.А. Фатхутдінов, А.М. Мединський, А.Е. Яковлев, А.В. Плеханов та інші.

На думку авторів, розвинення цього терміну можна здійснити таким чином: інновація – це результат інноваційної, розумової, творчої діяльності людини або групи людей, який може бути реалізований у конкретній сфері та приносити економічний, соціальний або екологічний ефект.

Деякі науковці, такі як А.В. Пригожин, Н.Л. Маренков, вважають, що термін «інновація» є синонімом «нововведення» і може застосовуватися поряд з ними. Але між цими поняттями є істотні смислові відмінності, які необхідно відзначити. Так, у рамках розвитку економіки і суспільства саме інновації сприяють:

- економічному зростанню країни в довгостроковій перспективі;
- створенню нових галузей національної економіки;
- створенню єдиного ринкового простору;
- стимулюванню конкуренції та підвищенню конкурентоспроможності як підприємства, так і країни в цілому;
- взаємопроникненню культур і економік різних країн;
- зміцненню обороноздатності країни, її економічної, продовольчої безпеки;
- розвитку та вдосконаленню законодавчої бази у сфері захисту інтелектуальних прав на результати інтелектуальної діяльності та засоби індивідуалізації;
- отриманню комерційної вигоди;
- збільшенню частки ринку, розширенню кола потенційних покупців, завоюванню нових сегментів ринку, стабілізації і закріпленню положення на ринку;
- зниженню витрат виробництва за рахунок використання технологій, що дозволяють скорочувати обсяги споживання різних видів ресурсів;
- підвищенню якості виробленої продукції;
- зростанню кількості кваліфікованих кадрів;
- задоволенню потреб людини;

- вирішенню глобальних проблем людства;
- зростанню рівня та якості життя населення.

Роль інновацій у сучасному світі є визначальною для забезпечення інноваційного розвитку підприємства, галузі та національної економіки. Інновації виконують як економічну, так і соціальну функцію та охоплюють усі сторони життя суспільства.

Висновки. Дослідження підходів щодо визначення поняття «інновація» дозволяє сформулювати такі висновки.

1. Специфічним змістом інновації є якісні зміни, які приводять до поліпшення, удосконалення або появи нового продукту або технології.
2. Інновація не завжди є успішною.
3. Основними властивостями інновації є: науково-технічна новизна, виробнича застосовність і комерційна реалізованість. Всі три властивості в рівній мірі важливі для визначення та існування терміну «інновація».
4. Авторами запропоновано розвинення економічної сутності цього терміну, а саме інновація – це результат інноваційної, розумової, творчої діяльності людини або групи людей, який може бути реалізований у конкретній сфері та приносити економічний, соціальний або екологічний ефект.

В подальших дослідженнях планується зосередити увагу на класифікації сучасних інновацій з урахуванням світового досвіду.

Список використаних джерел:

1. Антонюк Л., Поручник А., Савчук В. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації. – К.: КНЕУ, 2001. – 394 с.
2. Атаманова Ю. Є. Господарсько-правове забезпечення інноваційної політики держави : Монографія. – Х. : ФІНН, 2008. – 424 с.
3. Бузько І.Р. Стратегия управления инвестиционной и инновационной деятельностью предприятия / И.Р. Бузько, Е.В. Вартанова, А.А. Голубенко. – Луганск : Восточноукр. нац. ун-т, 2007. – 175 с.
4. Жданова О.А. Роль инноваций в современной экономике / О.А. Жданова // Экономика, управление, финансы: материалы Междунар. науч. конф. (г. Пермь, июнь 2011 г.). – Пермь : Меркурий, 2011. – С. 38-40.
5. Забарна Е.М., Дімітрашко К.І. Інновації на промисловому підприємстві та специфіка їх реалізації / Е.М. Забарна, К.І. Дімітрашко // Науковий вісник ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» – Серія: економічні науки. – 2012. – № 4 (55). – С.77-80.
6. Лапко О. Інноваційна діяльність в системі державного регулювання. – К. 1999. –253 с.
7. Шумпетер Й. Теория экономического развития / Й.А. Шумпетер. – М.: Эксмо, 2007. – 386 с.
8. Санто Б. Инновации как средство экономического развития: пер. с венг. / Б. Санто. – М. : Прогресс, 1990. – 296 с.
9. Твисс Б. Управление научно-техническими нововведениями : пер. с англ. / Б. Твисс. – М. : Экономика, 1989. – 271 с.
10. Кирич Н.Б. Інноваційна діяльність підприємств та організацій як метод стабілізації економіки регіонів України / Н.Б. Кирич, Б.М. Андрушко, О.Б. Погойдак // Вісник економічної науки України. – 2009. – № 1 (15). – С. 23-25.
11. Тарасова О.В. Теоретико-методологічні основи інноваційної діяльності підприємств / О.В. Тарасова // Економіка харчової промисловості. – 2013. – № 1 (13). – С. 37-41.
12. Комеліна О. В. Напрямки вдосконалення фінансового механізму забезпечення інноваційної діяльності в Україні в сучасних умовах / О. В. Комеліна // Інвестиції: практика та досвід. - 2009. - №17. - С.21-28.
13. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 1.12.1998 р. № 284-ХІУ // Економіка АПК, 1999. – № 2 – С. 66-68.
14. Закон України «Про інноваційну діяльність» № 40-IV від 4 липня 2002 р. // ВВР України. – 2002. – № 36. – С. 266.